

TRANSPARENȚA INFORMAȚIILOR PUBLICATE DE BĂNCILE COMERCIALE DIN ROMÂNIA PRIVIND GUVERNANȚA CORPORATIVĂ ȘI IMPLICAȚIILE ASUPRA AUDITULUI FINANCIAR

Andreea Claudia Crucean^{1*}

Universitatea de Vest din Timișoara, FEEA, ECREB, Timișoara, România

Rezumat

Articolul prezintă aspectele relevante referitoare la implementarea regulilor și a principiilor de guvernare corporativă în cadrul domeniului bancar din România. Scopul lucrării îl reprezintă cercetarea bazei teoretice și legislative care reglementează acest domeniu, dar și cercetarea aspectelor practice pe acest subiect. Pe baza recenziei literaturii de specialitate, națională și internațională, a fost realizat un studiu bazat pe un eșantion format din 17 de bănci comerciale cu sediul în România. Cu ajutorul datelor colectate de pe site-urile oficiale ale băncilor, au fost analizate gradul de detaliere a elementelor de guvernare corporativă alese: sistemul de administrare, structura acționariatului și cea organizatorică, controlul și auditul financiar precum și dacă instituțiile analizate oferă o transparență informațională asupra codurilor de guvernare aplicabile. Principala concluzie care rezultă din studiul efectuat, este că informațiile puse la dispoziția publicului oferă detalii despre structura de conducere și despre departamentul de audit, dar aceste informații nu sunt foarte amănunțite, informațiile referitoare la experiența profesională a membrilor sau la beneficiile pe care aceste instituții de credit le obțin în urma aplicării codurilor de guvernare corporativă sunt foarte vag descrise, în unele cazuri chiar deloc.

Cuvinte-cheie: guvernare corporativă, audit financiar, transparență informațională, sistem bancar, sistem dualist, sistem unitar.

Clasificare JEL: G30 , M14, M41, M42, M48.

Introducere

Chiar dacă a fost intens analizată, atât la nivel național cât și internațional, tema guvernării prezintă o semnificație deosebită deoarece, însumează atât științe economice cât și politice, dar totodată, prezintă un real interes în sfera preocupărilor instituțiilor publice ale statului și al întreprinderilor organizaționale. Conceptul teoretic a stimulat numeroase reflecții în lucrările de specialitate, pe când latura practică a acestui concept este reprezentată de elaborarea de reguli și conduite, unele cu caracter normativ. Conceptul de guvernare corporativă a apărut în SUA, fiind adoptat și în România, pornind de la

* Autor de contact, Andreea Claudia Crucean – andreea.crucean94@e-uvt.ro

principiile emise de către OECD și de beneficiile pe care acestea le aduc la nivelul companiei, al părților interesate, al acționarilor și al pieței.

Prin intermediul acestei lucrări doresc să subliniez importanța aplicării conceptului de governanță la nivel corporativ, cu precădere la nivelul băncilor cu sediul în România, dar și a implicațiilor pe care acest concept le generează la nivelul auditului extern și intern. Am ales acest domeniu deoarece oferă o transparență informațională mai ridicată decât domeniul comercial sau financiar. De asemenea, faptul că majoritatea băncilor sunt filiale ale unui grup internațional care aplică cu seriozitate governanța corporativă la nivel de grup, a fost un motiv pentru care am optat spre acest domeniu. Pentru a analiza stadiul implementării regulilor și principiilor de governanță corporativă au fost analizate 24 de instituții de credit cu sediul în România, care au obținut opinii fără rezerve din partea auditorilor financiar. Entitățile au fost analizate din punct de vedere a celor mai importante elemente de governanță corporativă, ținând cont de transparența informațională pe care băncile o oferă. În urma sistematizării datelor de pe site-urile oficiale ale băncilor, s-au identificat mai multe instituții de credit care au optat pentru un sistem unitar de administrare, în detrimentul sistemului dualist. De asemenea, gradul de transparență informațională a fost redus, foarte puține bănci prezentând detalii despre structura de conducere și comitetul de audit.

Obiectivele pe care doresc să le ating în acest articol sunt: evidențierea beneficiilor pe care le poate avea o entitate dacă adoptă un cod de governanță corporativă, transparența activităților desfășurate de o întreprindere prin implementarea guvernancei corporative, sublinierea legăturii dintre governanța corporativă și auditul intern și/sau auditul financiar și dacă existența unui comitet de audit este importantă pentru o companie, chiar și atunci când nu este impusă de reglementări.

Cercetarea va contribui la dezvoltarea literaturii de specialitate deoarece oferă o analiză a informațiilor disponibile la nivelul sistemului bancar din România, dintr-o perspectivă orientată spre importanța și necesitatea publicării datelor referitoare la governanța corporativă.

Lucrarea este structurată astfel: o prima secțiune care conține o sinteză a literaturii naționale și internaționale privind governanța corporativă, în timp ce a doua secțiune a lucrării descrie metodologia cercetării. A treia secțiune prezintă rezultatele studiului împreună cu discuțiile rezultate în urma colectării datelor. Ultima parte a lucrării este rezervată concluziilor studiului, limitele studiului și direcțiile viitoare de cercetare.

1. Recenzia literaturii științifice

1.1. Modele de governanță corporativă

1.1.1. Modele de governanță corporativă aplicate în România

Conform Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale, în cazul întreprinderilor românești governanța corporativă poate fi organizată prin sistemul unitar și sistemul dualist. Diferența dintre cele două sisteme este reprezentată de faptul că în cadrul sistemului unitar, societățile comerciale sunt conduse de un consiliu de administrație, iar din punct de vedere al auditului intern funcționează un comitet de audit format din administratori neexecutivi cu experiență în aplicarea principiilor contabile sau în auditul financiar. Sistemul dualist

reglementează faptul că societățile pe acțiuni sunt conduse de un directorat și un consiliu de supraveghere care poate crea consilii consultative inclusiv în domeniul auditului.

Codul de guvernanță corporativă al Bursei de Valori București stabilește faptul că Consiliul de Administrație trebuie să adopte reguli stricte, menite să protejeze interesele societății, în domeniul raportărilor financiare, controlului intern și administrării riscurilor.

Referitor la comitetele consultative, autorii Hodgson și Nechita (2013) susțin că principalul scop al acestora este de a investiga și de a propune recomandări referitoare la activitatea de audit, politica de remunerarea și desemnare candidaților pentru funcții de conducere.

Studiul despre guvernanță în România condus de Feleagă et al. (2011) colectează indicatori referitori la atribuțiile consiliului de administrație, precum: mărimea, structura, frecvența întâlnirilor, independența, separarea dintre președinte și director executiv și gradul de divulgare a informațiilor pentru un eșantion de 15 societăți industriale cotate pe BVB la categoria I. În ciuda cerințelor de guvernanță puse în aplicare, rezultatele au arătat că cele mai multe companii nu respectă recomandările Codului BVB de guvernanță corporativă în ceea ce privește independența directorilor și membrilor comitetului de audit.

Ștefănescu (2013a) a identificat că, în concordanță cu premisele teoriei agenției (Agency theory) a apărut următoarea prezumție: cu cât numărul membrilor neexecutivi din componența consiliului de administrație este mai mare cu atât acesta își poate duce la îndeplinire cu succes rolul său de a monitoriza și controla acțiunile directorilor executivi, oferind totodată o imagine transparentă lumii exterioare.

În plus, Gîrbină și colab. (2012) au cercetat nivelul de expunere a informațiilor referitoare la guvernanța corporativă de către societățile românești cotate în categoria I la BVB. Rezultatele cercetării subliniază o variație ridicată în ceea ce privește divulgarea corespunzătoare a aspectelor referitoare la guvernanța corporativă. Astfel, doar 73% dintre societăți au făcut publice pe site-urile lor informațiile obligatorii legate de guvernanța corporativă, existând tendința de a dezvălui un nivel redus de informații și doar în cazul în care această cerință este obligatorie.

1.1.2. Modele de guvernanță corporativă aplicabile în alte țări

Guvernarea corporativă a devenit un concept care preocupă în ultimul timp din ce în ce mai mult profesia contabilă, deoarece oferă un grad mai mare de asigurare asupra faptului că la nivelul entității este implementat un sistem de control eficient, garantând astfel că afacerea este condusă în interesul investitorilor (engl., shareholders) și al părților interesate (engl., stakeholders). (Albu și colab., 2013).

Autorii Feleagă et al. (2011) au efectuat un studiu privind conceptul de guvernanță corporativă în economiile emergente, afirmând că în țările dezvoltate întâlnim două modele de guvernanță corporativă: modelul shareholder și modelul stakeholder. În timp ce primul model are ca obiectiv maximizarea valorii pentru acționari, modelul următor își propune să apere interesele părților implicate (salariați, parteneri comerciali, acționari, manageri). Rezultatele au evidențiat că unele economii emergente tind să adopte modelul shareholder, în ciuda faptului că acest model se bazează pe ipoteze de piețe eficiente și pe finanțarea bursieră.

O aplicare practică a celor două modele dezbătute anterior a fost efectuată de către Chuna și Rodrigues (2018) asupra companiilor cotate la bursa din Portugalia. Autorii au considerat că aplicarea modelului părților interesate în context portughez presupune o ineficiență, având în vedere concentrarea ridicată a proprietății, privilegierea acționarilor

mari, ignorând interesele acționarilor minoritari. Modelul orientat către acționari este mai benefic, deoarece urmărește bunăstarea socială generală prin care managerii entităților sunt responsabili în mod direct pentru satisfacerea intereselor acționarilor.

Chiar dacă literatura de specialitate ne oferă numeroase interpretări asupra sistemelor de guvernare corporativă, rămâne valabilă întrebarea: Există o convergență spre un sistem unic de guvernare corporativă?

Potrivit lui Magdaș și Fulop (2019) este necesar să se investească mai mult în elaborarea unor reglementări mai puternice, mai ample și mai eficiente privind guvernarea corporativă. Se pune întrebarea costului, dar indiferent de nivelul acestuia, el poate fi cu siguranță mai mic decât pierderile cauzate de eșecurile sistemice repetate. Deși este dificil să se estimeze corect costul reglementării și al implementării, la prima vedere, costul reglementării pe piața de capital pare mai mare decât în sistemul bancar.

La nivel internațional, autorii Du boys și Tiberghien (2009) au dezbătut în lucrarea lor, posibilitatea de a deține o convergență îndreptată spre un sistem unic care ar putea facilita accesul întreprinderilor la finanțare. Investitorii internaționali trebuie să poată înțelege și estima dacă normele fundamentale de conducere, inteligibile pe plan internațional, sunt respectate. În schimb, această convergență ridică o problemă importantă, respectiv constrângerea întreprinderilor la adoptarea unui sistem de guvernare care nu ar fi adaptat specificului acestora.

1.2. Implicațiile guvernării corporative în sistemul bancar și în auditul financiar

Literatura de specialitate în domeniu bancar nu este foarte vastă, cele mai multe cercetări au fost realizate pentru a evidenția latura practică a aplicării conceptului de guvernare la nivel de instituție și la nivelul comitetului de audit. Astfel în viziunea lui Bunea (2013), la nivelul sistemului bancar românesc, există o preocupare continuă pentru înțelegerea și implementarea elementelor cheie de guvernare corporativă, iar corectitudinea, credibilitatea și transparența în relația cu acționarii, asumarea responsabilităților, o gestionare optimă a funcției de management a riscurilor sunt esențiale pentru asigurarea unei bune guvernări corporative, capabile să susțină și să promoveze performanța în sistemul bancar românesc și la nivelul întregii economii naționale.

Ștefănescu (2013b) consideră că funcția de audit, din perspectiva guvernării corporative, este apreciată prin prisma capacității acesteia de a solicita entităților să dezvăluie cât mai multe informații suplimentare în vederea reducerii asimetriei informaționale dintre management și investitori. Un rol primordial în acest sens îl are comitetul de audit care, din perspectiva teoriei agenției, este privit ca un „instrument” de monitorizare ce îmbunătățește calitatea fluxului de informații dintre proprietarii entității și conducerea acesteia.

Evaluarea gradului de implementare a principiilor guvernării corporative privind sistemul de administrare la instituțiile de credit din România prin testarea empirică cu metode combinate a fost efectuată de către Bîgioi (2013). Autorul a ales un eșantionul format din 29 de instituții de credit cu sediul în România. Entitățile supuse studiului au implementat parțial recomandările și practicile internaționale privind administrarea companiilor, obținând un scor mediu de 2,36 puncte dintr-un maxim de 10. Doar 55 % din entitățile supuse cercetării au publicat o listă a membrilor consiliului de administrație și doar 10 % dintre acestea au publicat informații legate de prezentarea fiecărui membru.

Autorii români care au studiat corelației existentă între auditul financiar, elementele de guvernare corporativă și performanța financiară au fost preocupați mai mult

de latura practică a acestui aspect și au formular propuneri și recomandări de îmbunătățire a procesului de guvernare.

Fătu (2018) a studiat conceptul de guvernare corporativă din prisma raportărilor financiare și nefinanciare, ajungând la concluzia că evaluarea actului de conducere privită prin prisma raportării financiare are la bază criterii legate de îndeplinirea sau neîndeplinirea unor obiective pe termen scurt, în general legate de indicatorii financiari dar și de modul în care au fost utilizate resursele societății, de integritatea și reflectarea la justa valoare a elementelor patrimoniale ale acesteia. Pe de altă parte, raportarea nefinanciară, deși aparent mai puțin încărcată de răspundere, realizează o radiografie mult mai profundă a modelului de afaceri al companiei, indicând într-o mai bună măsură potențialul de dezvoltare, pe termen lung, al acesteia.

Fulop (2011) a specificat că un element central în asigurarea unei guvernări corporative vizează relația dintre elementele componente ale funcției de audit. Relația dintre auditul intern și auditul extern este agreată deoarece se reduc costurile de audit. Relația auditului intern cu comitetul de audit se caracterizează prin strânsa colaborare a celor două funcții de audit.

Dobre (2015) sugerează că implementarea unui audit financiar ce prezintă o calitate mai ridicată și adoptarea politicilor de guvernare corporativă sunt elemente importante și pot contribui la relansarea economică. Autorul afirmă că pentru o creștere a calității auditului financiar este necesar să se țină cont de caracteristicile companiei și de modalitatea în care politicile de guvernare corporativă sunt implementate la nivel de companie.

Un alt studiu efectuat asupra companiilor listate pe Bursa de Valori București a fost întocmit de către Apostol (2015) care declară ca auditul financiar are un rol foarte important în asigurarea transparenței financiare și diseminarea informațiilor, iar sistemul de guvernare corporativă îi accentuează acest rol.

Dobre și Brad (2015) au constatat că schimbarea auditorului financiar este, de asemenea, un element care ar putea influența relevanța valorii pe piața de capital a României.

De asemenea, la nivel internațional este realizată o cercetare continuă în ceea ce privește convergența sistemelor de guvernare cu auditul intern și extern. Autorii Klai și Omri (2011) au explicat că s-au așteptat ca implementarea guvernării corporative în cadrul unei companii să îmbunătățească calitatea situațiilor financiare.

Koutoupis și Pappa (2018), au conceput o cercetare folosind un eșantion format din companii listate la Bursa din Atena în anul 2016, instrumentul de cercetare fiind modelul COSO. În urma analizei efectuate, au concluzionat că auditul intern este eficient atunci când consiliul de administrație și conducerea se asigură că obiectivele societății sunt gestionate, iar situațiile financiare publicate sunt fiabile.

Autorii Vintilă și Gherghina (2012) au conceput un studiu pentru a examina relația dintre ratingurile de guvernare corporativă și performanța firmelor, pe baza unui indice global al guvernării corporative cat și patru subindici reprezentati de audit, structura consiliului de conducere, drepturile acționarilor și compensațiile pentru un eșantion de 155 de companii americane listate la bursa din New York, NASDAQ și NYSE Amex Equities. Cercetarea subliniază o relație negativă între componentele guvernării corporative și performanța și sugerează că acționarii și investitorii nu ar trebui să se bazeze în întregime pe ratingurile de guvernare corporativă în deciziile lor de investiții, deoarece nu pot lua de fiecare dată decizia de investiție adecvată.

Potrivit teoriilor agenției și a părților interesate, marile firme de audit pot influența nivelul și calitatea al guvernancei corporative (Barako et al., 2006). Firmele de audit mari pot fi văzute ca un mecanism important pentru sporirea încrederii în informațiile financiare și performanța managementului unei companii (Haniffa și Hudaib, 2007).

De exemplu, firmele mari de audit oferă audituri de calitate mai înalte comparativ cu firmele mici de audit. Companiile mari de audit pot fi un mecanism de limitare a comportamentului oportunist al agenților. Prin urmare, calitatea funcției de audit poate îmbunătăți nivelul de divulgare a guvernancei corporative (Barako și colab. , 2006 și Eng and Mak, 2003).

Potrivit studiului întreprins de către Change et al. (2010), schimbarea auditorului din BIG 4 în non - BIG 4 are inițial un impact pozitiv asupra prețului acțiunilor, dar atunci când calitatea auditului scade, entitățile se reorientează spre firmele cu reputație mai bună.

O cercetare efectuată de către Wafa (2013) a investigat efectul mecanismelor de guvernance (adică consiliul de administrație, comitetul de audit, structura proprietății și efectul de levier) asupra calității auditului, măsurată prin apartenența Big4 și suma taxelor de audit. Rezultatele regresiei logistice arată că mecanismele de guvernance afectează în mod pozitiv cererea de calitate a auditului.

2. Metodologia cercetării

Pentru efectuarea studiului a fost ales inițial un eșantion format din 24 de instituții de credit (bănci comerciale) cu sediul în România. Am optat pentru domeniul bancar, deoarece consider ca oferă mai multă transparență la nivelul informațiilor financiare și nonfinanciare publicate, dar și pentru motivul că majoritatea instituțiilor de credit fac parte dintr-un grup internațional, fapt care conduce la o posibilitate mai ridicată de a implementa un cod de guvernance corporativă, atât la nivel de filială, cât și la nivel de grup.

Din eșantionul inițial compus din 24 de instituții de credit, doar 17 instituții de credit au publicat informații referitoare la codul de guvernance aplicat, astfel că eșantionul final analizat a constat în cele 17 instituții de credit. Datele au fost culese de pe site-urile oficiale ale băncilor comerciale, acestea fiind expuse pe site-ul BNR. Principalele metode de cercetare folosite au fost: observarea, analiza, sinteza și studiul de caz.

Am analizat dacă conceptul de guvernance corporativă este aplicat în cadrul activităților desfășurate de către bănci, respectiv dacă instituția deține un cod de guvernance corporativă, spre ce sistem de administrare a optat și care sunt principalele beneficii ale acestei decizii, cum este structurat acționariatul, structura capitalului social, ce structuri organizatorice s-au format în cadrul fiecărei instituții, dar și care sunt principalele avantaje ale implementării codurilor de guvernance corporativă la nivelul departamentului de control și audit intern.

3. Rezultate și discuții

Pentru o interpretare mai ușoară, am grupat rezultatele obținute pe patru categorii, respectiv: sistemul de administrare ales, structura acționariatului, structura organizatorică, auditul financiar, a căror sintetizare este prezentată în tabelul nr. 1.

Tabel nr. 1 Elementele guvernancei corporative din sistemul bancar (sintetizat)

Nr. crt.	Instituția de credit	Sistemul de administrare	Structura acționariatului		Nr. total comitete		Total membrii
			% P.F.	% P.J.	Adm.	Cons.	
1	Alpha Bank România S.A.	Unitar	-	100	2	-	14
2	Banca Română de credite și Investiții (BRCI)	Dualist	1,78	98,22	2	-	6
3	Banca Comercială FERROVIARĂ	Unitar	38,44	61,56	2	3	10
4	Banca Comercială Română (BCR)	Dualist	0,12	99,88	2	4	12
5	Banca de Export-Import a României EXIMBANK	Unitar	2,95	97,05	2	2	4
6	Banca Românească - Membră a Grupului Național Bank of Greece	Dualist	0,72	99,28	2	2	13
7	Banca Transilvania	Unitar	-	100	2	2	20
8	BRD - Groupe Société Générale	Unitar	39,83	60,17	2	4	17
9	CEC Bank	Dualist	-	100	1	4	13
10	Crédit Agricole Bank România	Unitar	-	100	2	1	9
11	Credit Europe Bank (România)	Unitar	0,67	99,33	2	3	16
12	Garanti Bank	Unitar	-	100	2	-	14
13	Idea Bank	Unitar	-	100	2	-	9
14	Libra Internet Bank	Unitar	5,77	94,23	2	2	13
15	OTP Bank România	Dualist	-	100	2	-	11
16	Raiffeisen Bank	Dualist	-	100	2	1	16
17	UniCredit Bank	Dualist	1,40	98,60	2	4	15

Sursă: proiecția autorului

Abrevieri folosite:

% PJ = proporția din capitalul social deținută de către persoane juridice

% PF = proporția din capitalul social deținută de către persoane fizice

Adm. = comitete administrative

Cons. = comitete consultative

3.1. Sistemul de administrare

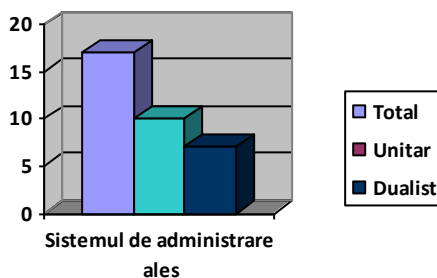

Figura nr. 1 Sistemul de administrare ales

Sursă: proiecție proprie

Din totalul de 17 instituții de credit, 10 au optat pentru un sistem de administrare unitar, iar diferența de 7 societăți au ales sistemul de administrare dualist. Deși o proporție mai mare a instituțiilor analizate s-au îndreptat către un sistem unitar de administrare, consider că sistemul dualist este mult benefic pentru bunăstarea unei societăți, deoarece plasează în centrul său interesele societății și oferă acționarului un control mai sporit asupra managementului, prin cele două organisme de conducere distincte. De asemenea, posibilitatea de a crea consilii consultative, cu precădere în domeniul auditului, este un alt punct forte pe care acest sistem de administrare îl oferă. Aceste argumente susțin convingerea că sistemul dualist este mai profitabil pentru o societate, contribuind la creșterea încrederii terților interesați, dar și la o transparență decizională și o prezentare fidelă a informațiilor financiare și de conducere.

O concluzie a analizei efectuate este referitoare la obiectivele pe care băncile comerciale din eșantion și-au propus să le îndeplinească prin implementarea codului de governanță corporativă. Atât în cazul sistemului dualist, cât și în cazul sistemului unitar, un obiectiv primordial este referitor la definirea competențelor și a responsabilităților pe care structurile de conducere le au, dar și respectarea drepturilor și tratamentul echitabil al acționarilor.

3.2. Structura acționarului

Din totalul de 17 instituții de credit incluse în eșantion, majoritatea dețin un capital social străin, cu excepția celor 3 bănci (Banca Română de credite și Investiții (BRCI), CEC Bank și Banca Comercială FERROVIARA) care dețin un capital social în totalitate românesc. De asemenea, proporția cea mai ridicată de deținere a capitalului este formată în general din persoane juridice, membre ale grupului internațional de care dețin. În cadrul sistemului unitar, din totalul de 10 instituții de credit, 4 dețin un capital social deținut în totalitate de persoane juridice, iar în cadrul sistemului dualist, din totalul de 7 instituții de credit, 3 dețin un capital social la a cărui aport au contribuit doar persoane juridice. Proporția din capitalul social deținut de persoane fizice este mult mai redusă în comparație cu deținerea de persoane juridice unde proporția depășește 60 %.

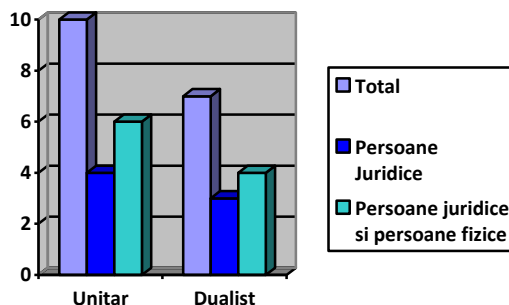

Figura nr. 2 Structura capitalului social

Sursă: proiecție proprie

În cadrul sistemului unitar întâlnim o proporție cuprinsă între 0,67 % și 39 %, iar în cadrul sistemului dualist o proporție între 0,12 % și 1,78 %. Acest aspect este datorat faptului că majoritatea instituțiilor de credit sunt doar o filială a unui grup internațional (cu excepția celor 3 bănci menționate în primul paragraf), iar la rândul său, aportul la capital al societății mamă este unul autohton, format aproape integral din persoane juridice. Din datele furnizate de către instituțiile analizate, grupul de care fiecare filială aparține, deține un aport de peste 50 % din capitalul social al filialei.

3.3. Structura organizatorică

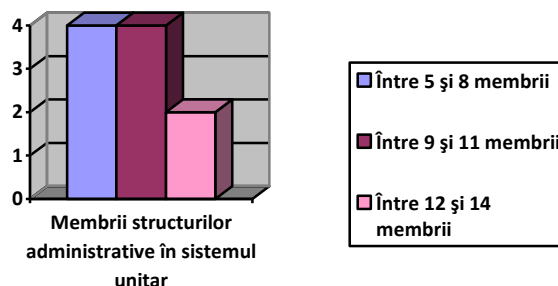

Figura nr. 3 Componenta comitetelor administrative în sistemul unitar

Sursă: proiecție proprie

În cazul structurilor administrative, în cadrul băncilor care aplică un sistem unitar de administrare, media generală este de 11 membrii. Doar 2 bănci (Alpha Bank și Garanti Bank) dețin un număr maxim de 14 membrii iar structura comitetelor administrative ale Băncii Transilvania este compusă din 14 membrii. La polul opus, Banca Comercială FERROVIARA deține un număr minim de 5 membrii iar Banca de Export-Import a României EXIMBANK și Libra Internet Bank dețin câte 7 membrii. Celelalte bănci incluse în eșantion dețin un număr aproximativ egal cu media generală de 11 membrii (Credit Europe Bank - 10 membrii, Crédit Agricole Bank România și Idea Bank - 9 membrii iar BRD - 9 membrii).

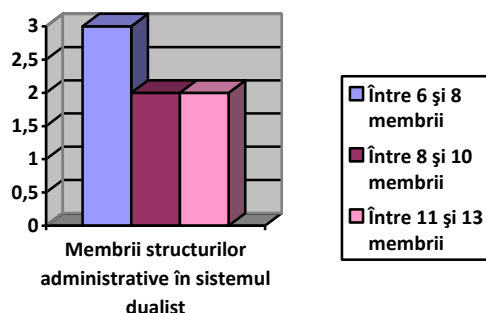

Figura nr. 4 Componenta comitetelor administrative în sistemul dualist

Sursă: proiecție proprie

În cazul sistemului dualist, media este de 10 membri în consiliile administrative, numărul maxim fiind atins de către CEC Bank și Raiffaisen Bank care dețin o structură compusă formată din câte 13 membri, iar cea a băncii Unicredit din 12 membri. Sub medie se află BCR și Banca Românească - Membră a Grupului Național Bank of Greece cu un total de 7 membri, BRCI cu 6 membri.

Referitor la comitetele consultative, formate în subordinea Consiliului de Administrație, în cazul Comitetelor de Audit media generală este de 3 membri (un președinte și doi membri). Dintre băncile care au optat pentru un sistem de administrare unitar, doar Libra Internet Bank deține mai mulți membri în Comitetul de Audit decât media generală, iar Banca Comercială FERVIARA se află sub medie, având doar 2 membri în Comitetul de Audit. La partea opusă, băncile care au optat pentru un sistem de administrare dualist respectă media generală de trei membri care compun Comitetul de Audit. În cazul celorlalte comitete consultative, numărul de membri diferă în funcție de numărul comitetelor formate, media maximă fiind de 10 membri în cazul Băncii Comerciale FERVIARA, urmată de BRD și BCR care dețin fiecare câte 5 membri, Credit Europe Bank cu 3 membri iar spre finalul clasamentului fiind Libra Internet Bank care deține comitete consultative formate din 2 membri. Media minimă este de 3 membri și este aplicată în cadrul băncilor detaliate în Tabelul nr 1., care au oferit informații în acest sens.

3.4. Relația comitete audit - auditul financiar

Consiliul de administrație are obligația să înființeze un comitet de audit pentru a-l asista în îndeplinirea responsabilităților sale în domeniul raportărilor financiare, al controlului intern și în cel al administrării riscurilor. Comitetului de audit îi revine sarcina de a sprijini consiliul de administrație în monitorizarea credibilității și integrității informațiilor financiare furnizate de societate (Fulop, 2014).

În cadrul băncilor analizate, implementarea unei guvernante la nivel de corporație reglementează trei funcții importante: funcția de administrare a riscurilor, funcția de conformitate și funcția de audit intern. Respectarea celor trei funcții enunțate conduce la atingerea a patru tipuri de obiective. Acestea sunt: obiective de performanță (eficiența și

eficacitatea), obiective de informare (credibilitatea, integritatea, furnizarea la timp), obiective de conformitate (conformitatea cu legile și reglementările aplicabile) și obiective referitoare la auditul intern.

Două avantaje importante pe care conceptul de guvernanză corporativă le reglementează la nivelul controlului și auditului intern din cadrul sistemului bancar, sunt: înțelegerea scopului pentru care este examinat controlul intern de către un auditor intern sau extern, în ceea ce privește situațiile financiare și obținerea de rapoarte sau recomandări în legatură cu constatările identificate, dar și examinarea împreună cu conducerea departamentului de Audit Intern a modalităților de funcționare, a planului de audit, a activităților desfășurate, a personalului și a funcției de audit intern.

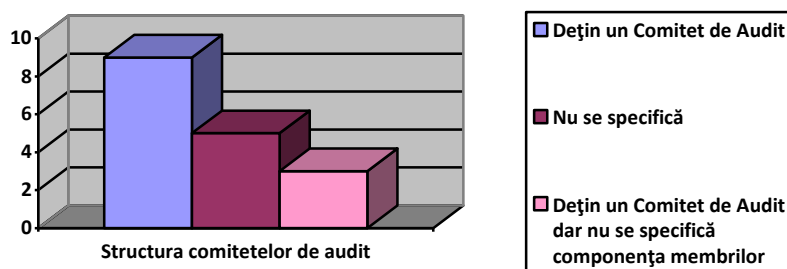

Figura nr. 5 Existența Comitetelor de Audit în cadrul structurii organizatorice

Sursă: proiecție proprie

Deși existența unui Comitet de Audit este obligatorie în cadrul instituțiilor de credit analizate (acestea fiind supuse auditării), nu toate băncile oferă informații referitoare la acest aspect. Se poate observa din figura nr. 1 că din totalul de 17 bănci, doar 9 declară pe site-urile oficiale că dețin un Comitet de Audit și specifică care este structura membrilor. Pe lângă aceste 9 bănci, mai sunt încă 5 care declară că dețin un Comitet de Audit, dar nu oferă detalii despre componența membrilor, nici măcar care este numărul total de membrii. Diferența de 3 bănci nu oferă nici un detaliu despre existența unui Comitet de Audit în cadrul structurilor organizatorice pe care le dețin.

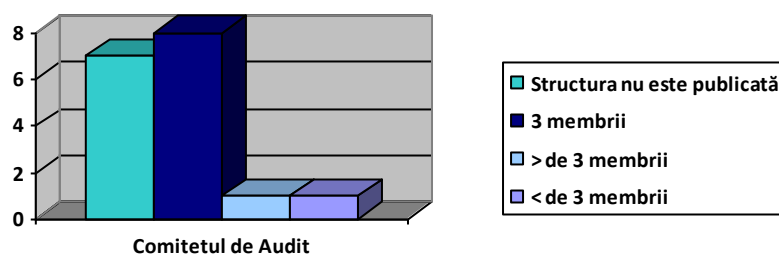

Figura nr.6 Structura Comitetelor de Audit

Sursa: proiecție proprie

După cum am specificat la paragraful 3.3, Comitetul de Audit este format în general din 3 membrii (un președinte și doi membrii). Din analiza efectuată, am observat că majoritatea băncilor sunt rezervate în ceea ce privește transparența informațiilor referitoare

la structura Comitetelor de Audit. Doar 58 % dintre bănci au publicat informații în acest demers, mai exact 10 bănci, dintre care Banca FERVIARA deține un Comitet de Audit format din 2 membrii, iar Comitetul de Audit al băncii Libra Internet Bank este format din 4 membrii. Diferența de 8 bănci, dețin Comitete de Audit formate din doi membrii și un președinte. De asemenea, întâlnim și instituții de credit care au decis să nu publice date despre structura și existența Comitetelor de Audit. Aceste bănci reprezintă o proporție de 42% din totalul instituțiilor analizate.

Concluzii

Deși a cunoscut un progres important în România, implementarea integrală a principiilor de governanță corporativă rămâne la stadiul de discurs. Un obstacol principal este caracterul speculativ al pieței bursiere românești. Se impune o revizuire a cadrului legal românesc pentru a realiza o compatibilitate reală cu principiile corporative privind atribuțiile și competențele Comitetului de audit.

Nu putem face referire la un sistem unic de governanță corporativă deoarece fiecare structura fiind unica, iar fiecare instituție care îl aplică are particularitățile ei proprii.

Un obiectiv important pe care governanța corporativă îl reglementează este referitor la evitarea conflictului de interese între instituție și management, bazându-se pe transparență și încredere.

Sistemul de governanță corporativă stimulează creșterea eficienței economice a întreprinderilor, prin extinderea competențelor auditului intern și constituirea comitetelor de audit, prin organizarea controlului intern, înțelegerea semnificației transparenței și calității informațiilor financiare și îmbunătățirea managementului și stimulează entitatea să se orienteze spre responsabilitate socială.

Conceptul de governanță corporativă are implicații și în audit, prin aplicarea teoriei agenției (Agency Theory) și a modelului părților interesate (Stakeholder Theory).

De asemenea, o asemănare între cele două sisteme de administrare aplicabile în România (unitar și dualist) este faptul că constituirea unui Comitet de Audit este obligatorie pentru toate societățile supuse auditării. Principala deosebire între cele două sisteme de administrare face referire la structurile de conducere ale instituției. În cadrul sistemului unitar administrarea societății revine în sarcina Consiliului de administrație, pe când, în cazul sistemului dualist, această sarcină intră în atribuțiile Directoratului sau a Consiliului de Supraveghere.

Comitetul de Audit asistă Consiliul de administrație atunci când se aduc în discuție probleme referitoare la controlul intern și la raportarea financiară, elaborarea situațiilor financiare anuale, managementul riscurilor și raportările de audit.

În urma studiului de caz efectuat, pot concluziona faptul că în sistemul bancar românesc, gradul de transparență informațională referitoare la conceptul de governanță corporativă nu este foarte ridicat, doar 71% au publicat pe site-urile proprii date despre aplicarea acestui concept, dar în unele cazuri datele au fost doar parțial complete. Referitor la sistemul de administrare, o proporție mai ridicată a instituțiilor de credit s-au orientat spre adoptarea unui sistem unitar de administrare, chiar dacă, sistemul dualist oferă un control mai sporit al activității desfășurate, prin Consiliul de Supraveghere. Capitalul social al băncilor este deținut în cea mai mare parte de persoane juridice, fiind unul autohton, iar societatea mama deține o cotă semnificativă. Ca excepție, sunt trei instituții de credit cu capital social 100 % românesc. Cu referire la auditul financiar, dintre băncilor analizate,

47% dețin un Comitet de Audit și oferă informații despre structura și responsabilitățile acestuia, 34% dețin Comitete de Audit dar nu oferă detalii despre componența acestuia, iar 19 % dintre bănci nu au publicat nici o informație referitoare la domeniul auditului.

Limitele lucrării constau în faptul că nu a fost dezvoltată o cercetare empirică cu prelucrări statistice pentru a evidenția dacă guvernarea corporativă are impact asupra performanței băncilor analizate, dar aceste limitări reprezintă puncte de plecare pentru direcțiile viitoare de cercetare.

Bibliografie

- [1] Albu, N., Durica, A., Grigore, N., Grigoras, D., Mateescu, R., Ichim, A., 2013, *Corporate Governance in Romania. Perception and Overview*, Academy of Economic Studies Bucharest, disponibil la <http://www.conta.ase.ro/Media/Default/Page/Articol%20guvernanta%20corporativ a.pdf> [Accesat 22 februarie 2019]
- [2] Apostol, C., 2015, Study on the role of corporate governance in ensuring the transparency of financial information, *Audit Financiar*, vol. XIII, nr. 128 (8)/2015, pp. 72-78
- [3] Ayadi, W-M, 2013, Mécanismes de gouvernance et qualité de l'audit externe : le cas français, *La revue gestion et organisation*, no.5, pp.183–195, accesat pe <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214423413000227>, [Accesat 25 februarie 2019]
- [4] BVB, *Codul de guvernare corporativă al Bursei de Valori București*, disponibil la <http://www.bvb.ro/info/Codul%20de%20Guvernanta%20Corporativa%20al%20Bursei%20de%20Valori%20Bucuresti.pdf> [Accesat 23 februarie 2019]
- [5] Barako, D. G., Hancock, P., & Izan, H. , 2006, Factors influencing voluntary corporate disclosure by Kenyan companies. *Corporate Governance: An International Review*, 14(2), pp.107-125 disponibil la <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-8683.2006.00491.x> [Accesat 22 februarie 2019]
- [6] Bunea, M., 2013, Impactul guvernării corporative în creșterea performanței bancare, *Management Intercultural*, vol. XV, nr. 3 (29)/2013, pp. 40 -51, disponibil la http://www.mi.bxb.ro/Articol/MI_29_4.pdf, [Accesat 22 februarie 2019]
- [7] Bîgioi, A.,D., 2013, Sistemul de administrare a instituțiilor de credit din România, prin prisma principiilor privind guvernarea corporativă, *Revista Audit Financiar*, nr. 99 (3)/2013, pp. 28 – 32
- [8] Cunha, V., Rodrigues, L., 2018, Determinants of Structure of Corporate Governance Disclosure in Portugal, *Revista Brasileira de Gestão de Negócios, Review of Business Management*, vol. 20, nr. 3, pp. 338-360
- [9] Change. H. Cheng. C.S and k.J. Reichelt., 2010, Market Reaction to Auditor Switching from Big 4 to Third-Tier Small Accounting Firms, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 2, pp. 83–114
- [10] Du boys, C., Tiberghien, B., 2009, Reflectii cu privire la finalitatea și convergența sistemelor de guvernare corporativă, *Studia Universitatis Petru Maior, Series Oeconomica*, Fasciculus 1, anul III, disponibil la https://old.upm.ro/facultati_departamente/ea/RePEc/oconomica/09/oconomica09_01_01.pdf [Accesat 23 februarie 2019]

- [11] Dobre, F., 2015, Rolul guvernancei corporative în vederea îmbunătățirii calității auditului financiar, Editura ASE, București, pp. 9-66, disponibil la <http://exceleanta.ase.ro/Media/Default/Page/dobreflorin.pdf>, [Accesat 25 februarie 2019]
- [12] Dobre, F., Brad, L., 2015, A research regarding the influence of financial audit and of corporate governance on value relevance, *Audit Financiar*, vol. XIII, no. 131(11)/2015, pp. 116 – 127
- [13] Dobre, F., 2015, Are financial audit elements and corporate governance policies solutions for the economic crisis?, *Theoretical and Applied Economics*, 22(2/603), pp.275-284
- [14] Eng, L. L., & Mak Y. T., 2003, Corporate governance and voluntary disclosure. *Journal of Accounting & Public Policy*, 22(4), 325-345, disponibil la <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0278425403000371>, [Accesat 23 februarie 2019]
- [15] Fulop, M., 2011, Teză de doctorat: Auditul în guvernancea corporativă, disponibil la https://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumat/2011/contabilitate/Fulop%20Melinda%20Timea_RO.pdf, [Accesat 23 februarie 2019]
- [16] Fulop, M., 2014, Study on the Structure of the Audit Committee in Romania, *Revista Audit Financiar*, nr. 112 (4)/2014, pp. 3-10
- [17] Fătu, C-S, 2018, Ce au în comun guvernancea corporativă și raportarea nefinanciară?, *Revista de studii financiare*, vol. 3, nr. 4/2018, pp. 166-169
- [18] Feleagă, N., Feleagă, L., Dragomir, V-D, Bîgioi, A-D, 2011, Guvernancea corporativă în economiile emergente: cazul României, *Economie teoretică și aplicată*, vol. XVIII, nr. 9 (562), pp. 3-15
- [19] Haniffa, R. M., & Hudaib, M., 2007, Locating audit expectations gap within a cultural context: The case of Saudi Arabia, *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 16(2), 179-206, disponibil la <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1061951807000225>, [Accesat 25 februarie 2019]
- [20] Hodgson, A., Nechita, E., 2013, Calculul rezultatului global în conformitate cu IFRS, risc ridicat de audit pentru auditorii din România, *Audit Financiar*, nr. 9/2013, pp. 34
- [21] Klai, N. and Omri. A., 2011, Corporate Governance and Financial Reporting Quality: The Case of Tunisian Firms, *International Business Research*, vol. 4, no. 1, pp. 158-166
- [22] Koutoupis, A-G, Pappa, E., 2018, Corporate governance and internal controls: a case study from Greece, *Journal of Governance and Regulation*, volume 7, no. 2, pp. 91-99, disponibil la <https://virtusinterpress.org/Corporate-governance-and-internal-controls-a-case-study-from-Greece.html>, [Accesat 25 februarie 2019]
- [23] Măgdaș, N., Fülöp, M.T., 2019, Theoretical Approach between the Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 134-141
- [24] OECD (2004), *OECD Principles of Corporate Governance*, disponibil la <http://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf>, [Accesat 23 februarie 2019], pp. 15-25
- [25] Ștefănescu, C-A, 2013, Independence in corporate governance – empirical study upon its impact towards European Banking system transparency, *Audit Financiar*, vol. XI, no. 103 (7)/2013, pp. 3-14

- [26] Ștefănescu, C., 2013, Comitetul de audit și transparența informațională. Studiu empiric la nivelul sistemului bancar european, *Audit Financiar*, nr. 99 (3)/2013, pp. 33-44
- [27] Vintilă, G., Gherghina, Ș.C., 2012, An Empirical Examination of the Relationship between Corporate Governance Ratings and Listed Companies Performance, *International Journal of Business and Management*, vol. 7 , no. 22, disponibil la <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ijbm/article/view/19653>, [Accesat 01 Aprilie 2019], pp. 46-61

Reglementări legislative:

- [1] Legea societăților comerciale nr. 31/1990, republicată și actualizată

Site-uri web:

*** <http://www.bvb.ro/>

*** <https://www.bnro.ro/Banci-comerciale-1333.aspx>

Anexa A

Tabel nr. 1 Elementele guvernancei corporative din sistemul bancar (integral)

Nr crt	Instituția de credit	Sistemul de administrare	Structura acționariatului		Structura organizatorică		
			% P.F.	% P.J.	Comitete	Membrii	Nr. total
1.	Alpha Bank România S.A.	Unitar	-	100	Consiliul de Administrație	1 președinte 8 membrii	9
					Comitetul Executiv	1 președinte 5 membrii	6
2.	Banca Română de credite și Investiții (BRCI)	Dualist	1,78	98,22	Consiliul de Supraveghere	1 președinte 2 membrii	3
					Directorat	1 director 2 membrii	3
3.	Banca Comercială FERROVIARĂ	Unitar	38,44	61,56	Consiliul de Administrație	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Conducere	1 director 2 membrii	3
					Comitetul de Audit	1 președinte 1 membru	2
					Comitetul de Credit	1 președinte 6 membrii	7
					Comitetul de Administrare a Activelor și a Pasivelor	1 președinte 5 membrii	6
4.	Banca Comercială Română (BCR)	Dualist	0,12	99,88	Comitetul Executiv	1 președinte 4 membrii	5
					Consiliul de Supraveghere	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Audit și de Conformitate	1 președinte 2 membrii	3
					Consiliul de Administrare Riscuri	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Remunerare	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Nominalizare	1 președinte 2 membrii	3
					5.	Banca de Export-Import a României EXIMBANK	Unitar
Comitetul director	1 director 1 membru	2					
Comitetul de	Nu este	-					

					Audit	specificat.	
					Comitetul de Management al Riscurilor	Nu este specificat.	-
6.	Banca Românească - Membră a Grupului Național Bank of Greece	Dualist	0,72	99, 28	Consiliul de Administrație	1 președinte 5 membrii	6
					Directorat	1 director 1 membru	2
					Comitetul de Audit și Administrare Riscuri	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Nominalizare și Remunerare	1 președinte 2 membrii	3
7.	Banca Transilvania	Unitar	-	100	Consiliul de Administrație	1 președinte 6 membrii	7
					Comitetul Conducătorilor	1 director 6 membrii	7
					Comitetul de Remunerare și Nominalizare	2 directori 1 membru	3
					Comitetul de Audit	2 directori 1 membru	3
8.	BRD - Groupe Sociétés Générales	Unitar	39,83	60,17	Consiliul de Administrație	2 directori 7 membrii	9
					Comitetul de Audit	1 președinte 2 membrii	3
					Consiliul de Administrare Riscuri	1 președinte 2 membrii	3
					Consiliul de Remunerare	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Nominalizare	1 președinte 2 membrii	3
9.	CEC Bank	Dualist	-	100	Consiliul de Administrație	1 președinte 10 membrii	11
					Comitetul de direcție	1 președinte 4 membrii	5
					Comitetul de Audit	Nu este specificat.	-
					Comitetul de Administrare a Riscurilor	Nu este specificat.	-
					Comitetul de Remunerare	Nu este specificat.	-
					Comitetul de Nominalizare	Nu este specificat.	-
10	Crédit Agricole Bank România	Unitar	-	100	Consiliul de Administrație	1 președinte 4 membrii	5
					Comitetul Executiv	1 director 4 membrii	5

					Comitetul de Audit	1 președinte 2 membrii	3
11	Credit Europe Bank (România)	Unitar	0,67	99,33	Consiliul de Administrație	1 președinte 6 membrii	7
					Comitetul de Conducere	1 președinte 3 membrii	4
					Comitetul de Audit	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Remunerare	1 președinte 2 membrii	3
					Consiliul de Administrare Riscuri	1 președinte 2 membrii	3
12	Garanti Bank	Unitar	-	100	Consiliul de Administrație	1 președinte 9 membrii	10
					Comitetul Executiv	1 director 4 membrii	5
13	Idea Bank	Unitar	-	100	Consiliul de Administrație	1 președinte 4 membrii	5
					Comitetul de Direcție	1 președinte 4 membrii	5
14	Libra Internet Bank	Unitar	5,77	94,23	Consiliul de Administrație	1 președinte 6 membrii	7
					Comitetul de Direcție	1 director 3 membrii	4
					Comitetul de Audit	1 președinte 3 membrii	4
					Comitetul de Remunerare și Nominalizare	1 președinte 3 membrii	4
15	OTP Bank România	Dualist	-	100	Consiliul de Supraveghere	1 președinte 5 membrii	6
					Directorat	1 președinte 4 membrii	5
16	Raiffeisen Bank	Dualist	-	100	Consiliul de supraveghere	2 președinți 4 membrii	6
					Directorat	1 președinte 6 membrii	7
					Comitet de audit	1 președinte 2 membrii	3
17	UniCredit Bank	Dualist	1,40	98,60	Consiliul de supraveghere	1 președinte 5 membrii	6
					Directoratul	1 director 5 membrii	6
					Comitetul de Audit	1 președinte 2 membrii	3
					Comitetul de Remunerare	Nu este specificat.	-
					Comitetul de Administrare a Riscurilor	Nu este specificat.	-
					Comitetul de	Nu este	-

					Nominalizare	specificat.	
--	--	--	--	--	--------------	-------------	--

Sursă: proiecția autorului

Abrevieri folosite:

% PJ = proporția din capitalul social deținută de către persoane juridice

% PF = proporția din capitalul social deținută de către persoane fizice